

YMPÄRISTÖRIKOSTORJUNNAN TOIMENPIDEOHJELMA vuosille 2019 – 2020

Toimenpideohjelmaan on kirjattu ne konkreettiset ja ajankohtaiset toimenpiteet, joilla pyritään strategisissa linjauksissa asetettujen tavoitteiden täyttämiseen.

Muiden kuin jatkuvaa kehittämistä vaativien toimenpiteiden vaihe on tässä ohjelmassa kuvattu seuraavin liikennevaloin:

Toimenpidettä ei ole vielä aloitettu

Toimenpide on käynnissä

Toimenpide on toteutettu

STRATEGINEN LINJAUS: Kehitetään valtakunnalliselle ja alueelliselle tasolle toimialarajat ylittävä ympäristörikostorjunnan viranomaisyhteistyö

1. Kehitetään ympäristörikostorjuntaa valtakunnan tason ja alueellisen yhteistyön ryhmissä

Varmistetaan ympäristörikostorjunnan strategian ja toimenpideohjelman toteutuminen sekä toimenpideohjelman päivittäminen määräajoin säännöllisesti kokoontuvan valtakunnan tason viranomaisyhteistyön ryhmässä.

Yhteistyöryhmä seuraa, tukee ja koordinoi alueellisia verkostomaisesti toimivia viranomaisyhteistyön ryhmiä.

Kaudella 2019-2020 kehitetään mahdollisuuksia alueellisten ryhmien väliseen vuorovaikutukseen toimintamalleista ja parhaista käytänteistä sekä kannustetaan välittämään tietoa käytännön haasteista alueryhmistä valtakunnan tason viranomaisyhtymälle pohdittavaksi.

Aikataulu: 2019 - 2020

Vastuutaho: YM

2. Selkiytetään valtion ja kuntien valvontaviranomaisten työnjakoon liittyviä kysymyksiä

Elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskusten sekä kuntien välistä työnjakoa ja yhteistyötä ympäristörikosasioissa selkeytetään. Huomioidaan myös pelastusviranomaisten rooli ja tehtävät. Ensivaiheessa tarkastellaan työnjakoa toimintatapojen kautta.

Aikataulu: 2020

Vastuutahot: YM, SM, ja valvontaviranomaiset

STRATEGINEN LINJAUS: Voimistetaan ja sovitetaan yhteen ministeriöiden tulosohjausta ympäristörikosasioissa

3. Ympäristörikosasiat sisäministeriön, ympäristöministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, oikeusministeriön ja valtiovarainministeriön ohjauksessa

Ministeriöt varmistavat ohjauksellaan, että niiden alainen hallinto jalkauttaa ympäristörikostorjunnan strategisten linjausten tavoitteet käytännön toimintaan. Ohjauksella sisäministeriö asettaa ympäristörikoksia koskevat tavoitteet Poliisihallitukselle ja Rajavartiolaitokselle, ympäristöministeriö elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten y-vastuualueille, oikeusministeriö syyttäjälaitokselle ja valtiovarainministeriö Tullille.

Aikataulu: 2019 - 2020

Vastuutahot: SM, YM, OM, VM ja TEM

4. Seurataan aluehallinto- ja muiden ajankohtaisten uudistusten etenemistä ja varmistetaan, että nykyisentasoinen ympäristörikosten torjunta ja tutkinta säilyy ja tehostuu

Valtakunnan tason yhteistyöryhmä seuraa meneillään olevia hallinnon muutoksia, erityisesti maakuntauudistusta, ja varmistaa, että nykyisentasoinen ympäristörikostorjunnan ja viranomaisyhteistyön taso ei vaarannu. Mikäli ryhmän tietoon tulee ympäristörikostorjuntaa vaarantavia seikkoja, ryhmä valmistelee toimia, joilla haitallista kehitystä voidaan torjua.

Syyttäjien urapolkuja ja erikoistumista kehitettäessä huomioidaan ympäristörikokset yhtenä syyttäjän erikoisosaamisalueena.

Aikataulu: 2019 - 2020

Vastuutahot: valtakunnan tason ja aluetason ympäristörikostorjunnan strategialla perustetut viranomaisyhteistyön ryhmät, OM

5. Seurataan ympäristövalvonnan ohjeen ja ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaoppaan toimivuutta soveltamiskäytännön yhtenäistämässä

Vuonna 2016 annettu ympäristövalvonnan ohje ohjeistaa ympäristövalvontaa kokonaisuutena. Alkuvuodesta 2015 julkaistu Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas ohjeistaa puolestaan erityisesti valtion ja kuntien ympäristönsuojeluviranomaisia rikosoikeudellisten valvontakeinojen ja niissä käytettyjen menettelyjen osalta. Näiden viranomaisia ohjaavien asiakirjojen on tarkoitus yhtenäistää laillisuusvalvontaa suorittavien viranomaisten toimia koko maan tasolla. Toimenpiteellä on tarkoitus varmistaa, että ympäristövalvonnan ohjeen ja laillisuusvalvontaoppaan tavoite saavutetaan.

Ympäristövalvonnan tehostamiseen pyritään kansallisten toimien lisäksi myös kansainvälisen yhteistyön kannustamana. Osallistutaan Euroopan tasolla tehtävään yhteistyöhön ympäristösäännösten noudattamisen ja sitä koskevan valvonnan tehostamisessa.

Aikataulu: 2019 - 2020

Vastuutahot: YM

STRATEGINEN LINJAUS: Suunnitellaan yhteinen ympäristörikoskoulutus ja luodaan koulutuksen järjestämiseen koordinoitu yhteistyö

6. Parannetaan viranomaisyhteistyöhön osallistuvien henkilöiden osaamista ja ammatillista kehittymistä sekä olemassa olevaa ympäristörikosaiheista koulutusta, koulutuksen säännöllisyyden, koordinoinnin ja yhteistyön kautta

Poliisiammattikorkeakoulu (Polamk) sai tehtäväksi ympäristörikostorjunnan toimenpideohjelmalla 2015 – 2016 järjestää yhteinen ympäristörikoskoulutus. Polamk toteutti koulutusohjelman vuosina 2017 – 2018, jossa käytiin läpi keskeisimmät ympäristörikostyypit ja niihin liittyvää sääntelyä. Polamk jatkaa edellisellä kaudella aloitettua alueellisten yhteistyöverkoston koulutusta hyödyntäen tarvittaessa koulutuskoordinaatioryhmän asiantuntemusta ja alueellisista yhteistyöverkostoista kerättyä tietoa koulutustarpeista.

Lisäksi toimintaohjelmakaudella järjestetään kohdennettua ympäristörikosaiheista koulutusta yleisten tuomioistuinten tuomareille sekä muille keskeisille viranomaisille, joiden osalta tehdään arviointi erikseen kauden aikana.

Aikataulu: 2019 - 2020

Vastuutahot: Polamk, OM ja muut viranomaiset

STRATEGINEN LINJAUS: Jalostetaan olemassa olevaa tilasto- ja seurantatietoa ja hyödynnetään sitä ympäristörikosten torjuntatyössä

7. Varmistetaan, että viranomaisten välillä ei ole tarpeellisen tiedonvaihdon esteitä. Hyödynnetään tietokantoja tehokkaan ympäristörikostorjunnan varmistamiseksi

On selvitetty tietolähteitä, joilla on merkitystä ympäristörikosten torjunnan ja ympäristörikosten selvittämisjärjestelmän kehittämiseksi. Näitä ovat ainakin esitutkintaviranomaisten ja verottajan tietokannat, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten lupa- ja valvontatietojärjestelmä sekä kuntien tietokannat. Tietokantoihin pääsyn lisäksi niiden tulkintaan on kiinnitettävä huomiota. Koko valtionhallintoa koskeva digitalisointi vie kohti asetettua tavoitetta.

Viranomaisyhteistyön alueryhmissä pyritään seuraamaan käräjäoikeuksien ympäristörikoskäytäntöä paikallisen tilannekuvan muodostamiseksi.

Aikataulu: 2019 - 2020

Vastuutahot: ministeriöt ja muut toimijat

8. Selvitetään ympäristörikoksilla saatujen taloudellisten hyötyjen määrää ja sitä, voisiko ympäristörikostorjunnalla yhteiskunnalta säästyneitä varoja palauttaa torjuntatyöhön

Tapahtuneiden ympäristörikostapausten pohjalta kartoitetaan, kuinka suurta taloudellista hyötyä rikoksilla keskimäärin on saavutettu. Yhteiskunnalle aiheutuneista taloudellisista menetyksistä pyritään muodostamaan kokonaiskuva. Huomioidaan oikeusministeriön hanke, jossa selvitetään yleisesti rikoksella saadun hyödyn jäljittämistä, turvaamista ja poisottamisen tehostamista. Mikäli saadaan luotettavasti selvitettyä yhteiskunnalle aiheutunut taloudellinen vahinko, selvitetään mahdollisuuksia palauttaa osa tuloksekkaalla rikostorjunnalla saaduista säästöistä rikostorjuntatyön kehittämiseen.

2019 käynnistyy valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan kautta rahoitettava hanke, jossa selvitetään ympäristörikoksilla saatujen taloudellisten hyötyjen tilannekuvaa. Hanke päättyy 2020.

Aikataulu: 2019 - 2020

Vastuutahot: YM, OM, SM ja selvityksen toteuttaja

STRATEGINEN LINJAUS: Arvioidaan riittävin väliajoin, että kansallinen lainsäädäntö tukee ympäristörikosten havaitsemista ja selvittämistä

9. Selvitetään valvontaviranomaisen asianomistaja-asema eri ympäristörikoksissa

Ympäristönsuojelulain 188 § 2 momentin mukaan valtion valvontaviranomainen eli elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on rikosasiassa asianomistaja, jos teolla on loukattu yleistä etua. Vastaava säännös puuttuu muun muassa luonnonsuojelulaista, jonka osalta esitutkinnassa ja rikosoikeudenkäynnissä ei ole asianomistajaa yleisen edun valvomiseksi.

Selvitetään mahdollisuuksia teettää esiselvitys asiasta vuoden 2019 aikana. Selvityksen jälkeen arvioidaan tarve lainsäädäntömuutoksiin sen varmistamiseksi, että kaikissa ympäristörikostyypeissä valvontaviranomaisella on asianomistaja-asema, kun rikoksella on loukattu yleistä etua.

Aikataulu: 2019-2020

Vastuutahot: YM ja valvontaviranomaiset

10. Selvitetään hallinnollisten seuraamusten tarvetta

Yhtenä ympäristörikostorjunnan ongelmana on pidetty vaikeutta saattaa pienistä rikkomuksista vastuulliset tehokkaasti teoistaan vastuuseen siten, että vähäisistäkin teoista aiheutuisi seuraamus.

Aluetason viranomaisyhteistyön ryhmissä selvitetään, käytettiinkö rangaistusmääräysmenettelyä alueellisesti yhtenäisesti.

Selvitetään lisäksi, onko tarpeen ulottaa mahdolliset hallinnolliset seuraamusmaksut myös oikeushenkilöiden piirissä tehtyjen rikkomusten seuraamusvalikoimaan.

Aikataulu: 2019 - 2020

Vastuutahot: YM, SM ja perustettavat aluetason yhteistyöryhmät

STRATEGINEN LINJAUS: Vaikutetaan ennalta ehkäisevästi ympäristörikosten vähentämiseksi valistuksen ja muiden toimien kautta

11. Lisätään yleistä tietoisuutta ympäristölainsäädännön velvoitteista ja korostetaan ympäristörikosilmoitusten tärkeyttä

Välitetään sopivien kanavien, kuten aluetason toimijoiden ja erityisesti alueellisten viranomaisyhteistyön ryhmien kautta yleiseen tietoisuuteen informaatiota mahdollisuuksista ennalta ehkäistä ympäristörikoksia ja menettelyistä, joilla ilmoittaa tapahtuneista rikoksista. Pyritään vaikuttamaan asenteisiin, ettei vähäisiäkään ympäristörikkomuksia koeta hyväksyttäväksi. Yritystoiminnassa tapahtuvat ympäristörikokset ovat usein myös taloudellisia

rikoksia. Tältä osin ympäristörikosten osalta haasteet ovat saman tyyppisiä kuin harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnassa.

Hyödynnetään ympäristörikostorjunnan koulutusohjelmassa syntyneitä koulutusmateriaaleja paremman tietoisuuden lisäämisessä eri foorumeilla ja kannustetaan aluetasolla toimijoita ympäristörikostorjunnan teemaviikkoihin ja tehovalvontaan.

Aikataulu: 2019 - 2020

Vastuutahot: YM, SM ja aluetason yhteistyöryhmät

STRATEGINEN LINJAUS: Organisoidaan kansainvälisen ympäristörikollisuuden kehityksen seuranta ja arvioidaan viranomaisten roolia ympäristörikosstrategian ja toimeenpano-ohjelman kokonaisuudessa

12. Selvitetään, onko tarpeen laajentaa kansainvälisen ympäristörikollisuuden kehityksen seurantaa.

Kansainvälistä ympäristörikollisuutta on tähän asti seurannut kansallisesti lähinnä keskusrikospoliisi INTERPOL:n työryhmien kautta. Jatketaan seurantaa ainakin näissä työryhmissä. Varmistetaan tiedonkulku kansainvälisestä yhteistyöstä valtakunnan tason yhteistyöryhmälle muun muassa ajankohtaisen Europol/EMPACT ympäristörikokset-hankkeesta.

Varmistetaan, että kansainvälisessä yhteistyössä huomioidaan kansainvälisesti nousevat trendit, joilla voi olla vaikutusta Suomessa selvitettäviin ympäristörikoksiin, kuten kansainväliset laittomat jätevirrat.

Aikataulu: 2019 - 2020

Vastuutahot: YM ja Tulli, poliisihallinto/KRP

13. Arvioidaan ympäristörikostorjunnan strategian ja toimenpideohjelman myötä kasvaneen viranomaisyhteistyön vaikutukset olemassa oleviin viranomaisyhtymiin

Tarkastellaan kerran vuodessa muita viranomaisyhteistyön ryhmiä ja niissä esiin nousseita aiheita.

Aikataulu: 2019 - 2020

Vastuutahot: SM ja muut ministeriöt

Ympäristörikostorjunnan toimenpideohjelma päivitetään ja tarpeen mukaan uusitaan kahden vuoden välein. Toimenpideohjelman toteutumisen seurannasta ja päivittämisestä vastaa valtakunnallisen tason toimialarajat ylittävä ympäristörikostorjunnan viranomaisyhteistyöryhmä.